

Predsjedniku Vlade Republike Hrvatske
Predsjedniku Republike Hrvatske
Članovima Vlade Republike Hrvatske
Saborskim zastupnicama i zastupnicima
Članovima Rektorskog zbora
Članovima Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje, znanost i tehnološki razvoj

Poštovani Predsjedniče Vlade Republike Hrvatske, poštovani Predsjedniče Republike Hrvatske, poštovane gospođe i gospodo zastupnici Hrvatskog sabora, poštovani članovi Rektorskog zbora i Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje, znanost i tehnološki razvoj,

obraćamo Vam se povodom nedavnih slučajeva znanstveno-nastavnih napredovanja javnih dužnosnika o čemu je javnost saznala nakon pokušaja znanstveno-nastavnog napredovanja ministra obrane Marija Banožića u naslovno zvanje izvanrednog profesora (u međuvremenu je ministar pod pritiskom javnosti povukao zahtjev za izbor u naslovnog izvanrednog profesora).

U medijima je nakon toga izašla informacija da je i ministar znanosti i obrazovanja Radovan Fuchs izabran u naslovno znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora u trajnom zvanju u srpnju 2021. godine. Postupak izbora ministra Fuchsa u više znanstveno-nastavno zvanje u cijelosti je pokrenut i proveden u vrijeme njegova ministarskog mandata. Bivši ministar znanosti Dragan Primorac je od prosinca 2003. godine, kada je postao ministar znanosti, obrazovanja i športa, do srpnja 2009. godine obavio izbore u sva svoja znanstveno-nastavna zvanja. Docent je postao 2003. godine kada je postao i ministar znanosti. Tri godine kasnije, 2006. postao je izvanredni profesor, a za redovitog profesora izabran je 2009. godine kada je i otišao s ministarske dužnosti. I bivši ministar znanosti Željko Jovanović 2013. godine za vrijeme trajanja svoga ministarskog mandata izabran je na radno mjesto docenta, od čega je na kraju pod pritiskom javnosti odustao.

Ovo nisu jedini javnosti poznati slučajevi kada su istaknute javne osobe koje se nalaze na poziciji moći napredovale u sustavu znanosti i visokog obrazovanja (a možda postoje i slučajevi koji javnosti nisu ni poznati). Predsjednica saborskog Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu Vesna Bedeković također je tijekom obnašanja funkcije predsjednice saborskog Odbora i ministarske dužnosti – a bila je ministrica za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku u razdoblju od 19. srpnja 2019. do 20. srpnja 2020. godine – napredovala u nizu znanstveno-nastavnih zvanja. Postoje još brojni drugi slučajevi nižih državnih dužnosnika, državnih tajnika i bivših pomoćnika ministara i drugih dužnosnika, koji su znanstveno napredovali za vrijeme obnašanja mandata, što pokazuje da je riječ o ustaljenoj praksi, a ne iznimkama.

Moralno je i etički dvojbeno smiju li obnašatelji visokih političkih dužnosti, kao i ljudi na javnim pozicijama, u vrijeme svojih mandata tražiti izbore u (naslovna) znanstveno-nastavna zvanja, odnosno po novom zakonu radna mjesta. Zakonom to nije zabranjeno, ali je

akademski krajnje neetično da netko s pozicije moći zahtijeva izbor u (više) akademsko zvanje s obzirom na realnu opasnost od sukoba interesa i akademske korupcije. Njihova pozicija moći dovodi u pitanje nepristranost izbora, a istovremeno otvara i pitanje kako je netko objektivno i pošteno mogao steći uvjete za profesorsko zvanje ako obavlja najodgovornije funkcije u državi. Naime, dotične osobe ili se bave znanošću i sveučilišnom nastavom pa ne obavljaju savjesno svoje vrlo odgovorne javne dužnosti, ili pak koriste politički položaj i utjecaj kako bi napredovale u akademskoj hijerarhiji, čime se obezvrjeđuje rad, trud i zalaganje svih članova akademske zajednice koji moraju ostvariti visoko postavljene uvjete za znanstveno-nastavno napredovanje.

Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti propisuje da se nastavniku odnosno znanstveniku jamči povratak na radno mjesto nakon isteka mandata u slučaju izbora ili imenovanja na rukovodeću dužnost na sveučilištu ili u sustavu visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti te javnu dužnost u smislu propisa kojim se uređuje sprječavanje sukoba interesa, i to u roku od 30 dana od dana prestanka obavljanja rukovodeće ili javne dužnosti. Zakon nadalje predviđa i mogućnost da na zahtjev nastavnika, znanstvenika i suradnika rokovi za izbor i reizbor na radno mjesto ne teku za vrijeme obavljanja rukovodeće dužnosti na visokom učilištu ili u sustavu visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti odnosno javne dužnosti u smislu propisa kojim se uređuje sprječavanje sukoba interesa, odnosno da se na zahtjev suradnika ugovor o radu na određeno vrijeme produlji za onoliko vremena koliko je trajalo obavljanje rukovodeće odnosno javne dužnosti.

Smatramo da je s obzirom na recentne slučajeve u kojima se opravdano postavlja pitanje nedopustivog (političkog) utjecaja u svrhu izbora u više znanstveno-nastavno zvanje, te s obzirom da akademska zajednica i šira javnost nema sve relevantne informacije koje bi otklonile sumnju u bilo kakvo pogodovanje, nužno osigurati najveću moguću transparentnost kod ovih napredovanja te objaviti sve dokumente na temelju kojih su navedena napredovanja ostvarena.

Odgovornost je svakog pojedinca koji se nađe na visokoj političkoj ili javnoj funkciji da u skladu sa svojom savješću i moralom ocijeni hoće li tražiti izbor u više akademsko zvanje u trenutku kada se nalazi u poziciji moći. No s obzirom da je ovakvo ponašanje postala raširena praksa koja se u kontinuitetu može pratiti dugi niz godina neovisno o stranci koja je na vlasti, pozivamo nadležna tijela da razmotre na koji bi se način mogao osigurati zakonski i institucionalni okvir koji će u najvećoj mogućoj mjeri onemogućiti zloupotrebu (političke) moći u cilju stjecanja akademskih titula ili naprosto da zakonski onemogući napredovanja u viša (naslovna) znanstveno-nastavna radna mjesta osoba na rukovodećim ili javnim dužnostima dok obavljaju najodgovornije državne i javne poslove, kako bi se izbjegle opravdane kritike i sumnje da su navedena napredovanja ostvarena trgovinom utjecajem, a ne temeljem stvarnog ispunjavanja visokih znanstvenih i nastavnih uvjeta.

Na tom tragu pozivamo da se normativno i institucionalno ojača sustav etičke (akademske) odgovornosti te da se ponovno ustroji nacionalno tijelo za etiku u znanosti i visokom obrazovanju koje je ukinuto prošle godine donošenjem Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti. Umjesto da se osnažio Odbor za etiku na nacionalnoj razini, etička pitanja sada se rješavaju isključivo na razini instituta, fakulteta i sveučilišta, bez

ikakve mogućnosti korektivnog djelovanja nacionalnog tijela zaduženog za akademsku etiku. Na ovaj način otvaraju se vrata akademskoj korupciji i izbjegavanju utvrđivanja odgovornosti u situacijama kada postoji opravdana sumnja na razne oblike akademskog nepoštenja.

U nadi da ćete naše otvoreno pismo shvatiti kao iskrenu brigu za budućnost sustava znanosti i visokog obrazovanja, što ono uistinu i jest, te da ćete uvažiti naše prijedloge srdačno Vas pozdravljamo.

S poštovanjem,

izv. prof. dr. sc. Kosta Bovan, Sveučilište u Zagrebu Fakultet političkih znanosti

izv. prof. dr. sc. Dario Čepo, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet

prof. dr. sc. Blaženka Divjak, Sveučilište u Zagrebu Fakultet organizacije i informatike

prof. dr. sc. Vedran Đulabić, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet

prof. dr. sc. Zlatko Erjavec, Sveučilište u Zagrebu Fakultet organizacije i informatike

izv. prof. dr. sc. Vesnica Garašić, Sveučilište u Zagrebu Rudarsko-geološko-naftni fakultet

dr. sc. Pavel Gregorić, znanstveni savjetnik, Institut za filozofiju

prof. dr. sc. Tvrtko Jakovina, Sveučilište u Zagrebu Filozofski fakultet

doc. dr. sc. Ivan Obadić, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet

prof. dr. sc. Sabina Rabatić, Imunološki zavod (u mirovini)

izv. prof. dr. sc. Višeslav Raos, Sveučilište u Zagrebu Fakultet političkih znanosti

akademik prof. dr. sc. Vlatko Silobrčić, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

dr. sc. Neven Soić, znanstveni savjetnik, Institut Ruđer Bošković

prof. dr. sc. Damir Stanzer, Sveučilište u Zagrebu Prehrambeno-biotehnološki fakultet

prof. dr. sc. Vjeran Strahonja, Sveučilište u Zagrebu Fakultet organizacije i informatike

prof. dr. sc. Berto Šalaj, Sveučilište u Zagrebu Fakultet političkih znanosti